

*“Қошлар- безнең дұслар”*



# Максат:

- 1) Кошлар турында балаларның белемнәрен тирәнәйтү, йомгаклау.
- 2) Канатлы дусларыбызга мөхаббәт, игътибарлылык тәрбияләү.
- 3) Кошларны сакларга кирәклегенә турында аңлату.

# Кошлар - яз хэбэрчелэре

Март – язның беренче ае : уяну, сафлану ае. Бу ай яктылык, су һәм кошлар ае булып исәпләнә. Бүгенге бәйрәмне канатлы дусларыбызга багышлыйбыз. Кошлар безнең өчен бик кадерлеләр, алар – гүзэл табигатьнең бер өлеше. Күңелле, моңлы тавышлары табигатьне яшәртә, күңелләребезгә дәрт һәм шатлык өсти. Кошлардан башка табигать жансыз. Алар бик күп зарарлы бөжәкләрне юк итәләр, сайраулары белән тормышыбызга ямь өстиләр. Шуңа күрә без кошларга ярдәм итәргә, аларны сакларга тиеш.

Ачылды ак калын юрган,  
Исте апрель жыллэре.  
Кошлар кайта: сагындырган  
Туган – үскэн жирлэре.  
Көннэрен юлда үткэреп,  
Куанышып очалар,  
Канатларына күтэреп,  
Яз китерэ ич алар.  
Килсен әйдә, килсеннәр,  
Без – дуслары кошларның,  
Оялар куйдык, керсеннәр,  
Бүлгеге, дип дусларның.  
Һәр жирен тикшереп кат – кат  
Оялар сайласыннар.  
Сайрасыннар безне мактап,  
Шатланып сайрасыннар.

# Кошлар ничек файда китерэлэр...

Кимерүчелэрне юк итэлэр: Колаклы ябалак 1 көндә 10 кыр тычканы ашый, ә торымтай 1 айда 100 кимерүчене юк итә.

2. Зарарлы бөжәкләрне юк итэлэр: Бер сыерчык гаиләсе 1 көндә 350 гусеницаны юк итә,

ә күке бер жәй эчендә 270 мең зарарлы бөжәк юк итә.

3. Үсемлекләрне серкәләндерэлэр: Колибри

4. Кешеләргә һәм башка хайваннарға азык булып торалар:

Кешеләр тавык, каз итен яратып ашыйлар, йомырка кулланалар

Еланнар һәм башка хайваннар кошлар белән тукланалар.

# Моны белү кызык. Кошлар турында кызыклы фактлар.

- Хәзерге вакытта жир йөзөндә 8600 төрдәге кош бар ,ә анарның гомуми саны 100 миллиард чамасы.
- Русия территориясендә кошларның 750 төре бар.
- Песнәк балаларын бер тәүлеккә мең мәртәбә ашата.
- Мөгезле зур ябалак башын 270 градуска бора ала.
- Колибри - артка таба оча белүче бердәнбер кош.
- Кошлар бәхетле булганнары өчен сайрамыйлар .Алар сайрап үз территорияләрен билгелиләр.
- Очканда кошлар канатларын аска һәм өскә какмыйлар.Әгәр кошка кырыйдан карасаң,аның очу хәрәкәте сизеленә хәтерләтә.
- Тәвә кошының бер йомыркасыннан 11 омлет чыга.
- Тәвәнең авырлыгы 140 кг га кадәр житәргә мөмкин, ә аның эчәгесе 14 метр озынлыкта. Күзләре баш миеннән зуррак.
- Пингвин -йөзә алучы ,эмма оча белмәүче бердәнбер кош.
- Фламинго туганда алсу төстә булмый .Аларга бу төс эшкәртелгәч алсу төскә әйләнә торган яшел сүүсемнәрдән күчә.
- Акчарлакның аңкау бизләре тозны фильтрлай ала, шуңа күрә- алар тозлы дингез суын эчәләр.
- Кыр үрдәге 22530 километрны очып үтә алган.
- Үрдәкләр һәм казлар минус 110 градус салкынга ,ак аюлар һәм тюленьнәр 80 градуска түзә ала.
- Аккошта 25 мең, кыр үрдәгендә ике тапкыр ким,сайраучы кошларда 1,5-4 меңгә чаклы каурый була.
- Козгыннар,попугайлар -140,аккошлар -170, лачыннар- 100, бөркетләр -80 ел яшиләр. Казлар-40,тавыклар һәм күгәрченнәр-30, кенәриләр,сыерчыклар читлектә 20-25 ел яшиләр.
- Аккошлар 8230 метрга кадәр күтәрелә ала.
- Император пингвины 265 метр тирәнлектә 18 минут тора алган.
- Давыл кошлары- альбатрослар 3 километрдан балык исен сизәләр.
- Яр карлыгачы иң күп оча торган кош.Ул, бала чыгару яшенә житкәнче 2-Зел һавада очып йөри. Сәгатенә 170 километр тизлектә оча.

# кошлар

## ПТИЦЫ РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН – 289 ВИДОВ



# кошлар





# кошлар



# кошлар



# кошлар

## Другие зимующие птицы



Голубь



Клест



Сорока



Синица



Поползень



# кошлар

## Птицы Татарстана



БОРОН



КУКУШКА



# Галка



# Сова





# Дятел



# Уеннар:

1. "Кем күбрәк". "К" дан башланган кош исеме язарга.
2. Ике укучы күзләрен бәйләп кош рәсемен ясыйлар.
3. Төрлечә киселгән фигуралардан кош рәсеме төзү.
4. "Әйтеп бетер".
  - а) Бар нәрсә йокыга талгач, бакчалар тынып калгач  
Куактан куакка кунып, сайрый сары.....(сандугач)
  - б) Арыш кыры белән бу кош, аерылмас дус бугай.  
Башаклар жырға кушыла, сайрап жибәрсә.....(тургай)



# Табышмаklar:

- Башы тарак, койрыгы урак,
- Кычкыртып быргысын, уята барысын. (Әтәч)
- Үзе озын, чабуы кыска. (Торна)
- Соскы борын-бакылдык,
- күп сөйләшә такылдык. (Үрдәк)
- Жәй шакылдый бу чүкеч,
- Кыш шакылдый бу чүкеч,
- Ничек чыдый бу чүкеч? (Тукран)
- Төнлә очарга ярата
- Көндөз очмый, йокларга ята. (Ярканат)
- Үзе йомырка басмый, баласын да бакмый. (Күке)

# Кошлар турында викторина:

Жир шарында ничә төр кош билгеле? Якынча. (9 мецгә якын)

Нинди кош ялтыравык эйберләргә «кызыга»? (Саескан)

Нинди кош су төбөндә йөри ала? (Су чытчыгы - оляпка)

Иөзә алучы, эмма оча белмәүче бердәнбер кош нинди? (Пингвин)

Дөньядагы иң авыр кош нинди? (Тәвә. авырлыгы-120кг.)

Бездән жылы якка иң соңыннан китүче кошларны әйтегез? (Каз)

Күгәрчен гадәттә ничә бала чыгара? (Ике)

Сыерчык оясының тишеме ничә см диаметрлы булырга тиеш? (4,5 -5 см)

- Нинди кошлар кар астында төн куна? (Көртлек)
- Дөньяда сан ягыннан иң күп таралган кошлар нинди? (Чытчык)
- Кайсы кош иң озын гомерле? (Козгын)
- Кайсы кош жылы яктан иң беренче булып кайта? (Кара карга)
- Нинди кош кызыл төсне «яратмый»? (Күркә)
- Россиядәге иң бәләкәй кош нинди? (Кәрлә тургай - королек)
- Күзләрен ачкан килеш челт -челт итә алучы бердәнбер кош нинди? (Ябалак)